

Milena Alexandrova RANGELOVA, *Bulharské království optikou francouzské publicistiky 1878 (resp. 1876)-1915. Od obnovení státu do začátku první světové války.*

Bakalářská práce

Ústav historických věd FF UPCE

Oponentský posudek

Milena A. Rangelova si v bakalářské práci zvolila originální a minimálně probádané téma francouzsko-bulharských vztahů před první světovou válkou. Na danou problematiku nahlíží nikoli z perspektivy politických dějin, ale více kulturně-historicky, neboť ji zajímá obraz Bulharska a Bulharů ve francouzském tisku a jeho (případná) proměna. Politice se nicméně v rámci tématu zcela vyhnout nelze, neboť to často byly politické události mezinárodního významu, které vedly žurnalisty k psaní relativně neznámé zemi (Velká východní krize 1875-1878 a vznik Bulharska; balkánské války 1912-1913; vstup Bulharska do 1. světové války).

Autorka v úvodu vysvětlila uspokojivě zvolené časové vymezení od 1878 (respektive 1876) do první světové války. Formulovala základní hypotézy (relativně nízká četnost zmínek o Bulharsku ve francouzské publicistice; zařazení bulharské problematiky do širšího mezinárodně-politického kontextu), které následně potvrdila.

Rozbor historiografie k tématu je stručný, což je dáno prostou skutečností, že na obou stranách se francouzsko-bulharskými vztahy v sledovaném období zabývalo jen minimum historiků. Pro francouzské historiky Bulharsko před 1. světovou válkou nikdy nebylo významným tématem. Nicméně podotýkám, že na francouzské straně přeci jen existují některé práce, které autorka mohla reflektovat. Z novější literatury se zejména jedná o biografii Ferdinanda I. Koburského: Charlotte Nicolette, *Ferdinand Ier Tsar de Bulgarie. Un tsar dans le tourmene des Balkans* (Paris: CNRS Édition, 2021). Co se týče dobového povědomí o Bulharsku, je třeba uznat, že francouzští čtenáři mohli čerpat informace např. ze solidně zpracovaných dějin Bulharska Guérina Songeona *Histoire de la Bulgarie depuis les origines jusqu'à nos jours, 485-1913* (Paris 1913) nebo monografie bulharského autora Antona Georgijeva Drandara *La Bulgarie sous le prince Ferdinand 1877-1908* (Bruxelles, 1909).

Autorka vycházela primárně z dobové publicistiky, konkrétně z časopisu *Revue de deux mondes*, založené roku 1829 a vycházející do dnešních dnů. Vzhledem k rozsahu časopisu logicky zvolila metodu sondy, jejímž prostřednictvím vybrala reprezentativní počet článků. Ve výsledku se jedná o deset článků, které pečlivě zanalyzovala. Bavíme-li se o publicistice, nebylo by od věci – zvláště pokud se autorka bude tématem zabírat i v budoucnosti – zaměřit se na ilustrované časopisy (*L'Illustration*, 1843-1944; *Le journal illustré*, 1864-1899; *Le monde illustré*, 1857-1956) a humoristické časopisy, např. *Le Charivari* (vycházel 1832-1937), *Le Rire* (vycházel 1894-1971). Ve Francii měly silnou tradici a nelze vyloučit, že i v nich by se daly najít příspěvky o Bulharsku. Kníže Ferdinand I. Koburský patřil ve své době k často karikovaným panovníkům, nejen pro své široké politické ambice, ale také pro neutuchající vášeň získávat všemožná státní vyznamenání.

Doplňujícím zdrojem informací se staly encyklopedie, počínaje slavnou osvíceneckou *L'Encyclopédie* přes standardní encyklopedické slovníky 19. století (Larousse; Lamirault). Autorka si je vědoma, že k pro zvolené téma by bylo možné využít i dobové cestopisy, nicméně záměrně – s ohledem na rozsah práce – je vyřadila.

První kapitola autorka věnovala historickému kontextu a představení základních obrysů vývoje Bulharska a Francie v 19. století. Více se zaměřila na Bulharsko, což je poměrně pochopitelné – v práci tohoto typu by nemělo smysl opakovat známá fakta z francouzských dějin, v 19. století navíc velmi turbulentních. Jedná se o solidní, faktograficky spolehlivý přehled, pouze s drobnými terminologickými nepřesnostmi a jednou chybou: 1) Francie v 19. století zažila více revoluce, než státní převraty (s. 8); 2) přimlouvám se za používání názvu *Osmanská říše* místo *Turecko* pro období před 1. světovou válkou; 3) volební právo žen bylo ve Francii uzákoněno v červenci 1944, nikoli v roce 1945 (s. 20).

K první kapitole bych snad jen dodal, že autorka mohla ve výkladu zohlednit i další publikace. Pro dějiny Bulharska např. standardní syntézu Richarda J. Cramptona (*A Concise History of Bulgaria*, 2. ed., New York – Cambridge: Cambridge University Press, 2005). V případě dějin Francie lze jako další vhodný titul v češtině uvést rozsáhlou kolektivní práci pod redakcí Georsege Dubyho *Dějiny Francie* (Praha: Karolinum, 2003).

Jádrum práce je druhá kapitola analyzující zmínky o Bulharsku v encyklopediích, a především články publikované v *Revue de deux mondes*. Autorka zmíněnou metodou sondy vybrala 10 článků vztahující se k rokům 1876, 1885, 1889, 1890, 1906, 1908 a 1916. Autorka deklaruje, že v celém období všechna čísla RDDM „nabídla celou řadu článků zabývajících se východní Evropou, Balkánem či přímo Bulharskem“. Otázkou je, kolik celkem článků o Bulharsku v RDDM bylo publikováno a proč se autorka rozhodla právě pro uvedených deset. Z mého pohledu by např. bylo užitečné podívat se na francouzskou reflexi účasti Bulharska na světové výstavě v Paříži v roce 1900. Světové výstavy v této době měly širokou publicitu, vysokou návštěvnost a rozhodně přispívaly k vytváření obrazů o jednotlivých zemích.

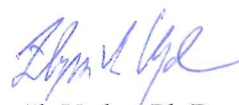
Co se týče analyzovaných článků v RDDM, nebylo by od věci zamyslet se nad politickým ukotvením autorům (jestli se jednalo sympatizanty pravice či levice, monarchisty nebo republikány), které mohlo mít vliv i na jejich pohled na Bulharsko.

Autorka se k jednotlivým článkům postavila kriticky. Dokázala je komparovat a nebála se formulovat otázky, které však nebyla sto plně zodpovědět, protože neměla více materiálů k srovnání – viz úvaha nad vývojem názorů u René Pinona a Ernesta Daudeta (s. 53). U článků Ernesta Daudeta stojí za zmínku i jeho další a podstatně rozsáhlejší text o Bulharsku, respektive Ferdinandu I. a jeho spoluvíně za 1. světovou válku (E. Daudet, *Ferdinand Ier Tsar de Bulgarie*, Paris 1916). Do stejné skupiny „obžalovacích spisů“ můžeme zařadit spisek *La Bulgarie. Ses ambitions – sa trahison*, sepsaný anonymním autorem pod pseudonymem *Balkanicus* a vydaný v Paříži v roce 1916.

Jelikož se jedná zatím „jen“ o bakalářskou práci, je třeba text brát jako určitý úvod do tématu. Jsem rád, že autorka si je dobře vědoma dalších možností výzkumu. Nabízí se různé otázky, které by se Milena Rangelova mohla pokusit zodpovědět:

- Byl francouzský pohled na Bulharsko (např. v encyklopediích) ve své době ojedinělý? Nebo v zásadě typický pro pohled velmoci na malý, „nedospělý“ balkánský stát (viz srovnání s encyklopediemi britskými, německými)?
- Bylo vnímání Bulharů ve Francii (vstřícní, pohostinní, mírumilovní křesťané, zároveň lidé „jednodušší“) výjimečné v kontextu „mladých“ balkánských národů, nebo se jednalo o univerzální klišé společné i pro Srby, Černohorce či Rumuny?

Bakalářskou práci Mileny A. Rangelové hodnotím celkově jako zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm B.

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.
Pardubice, 6. 8. 2024